

גירעון תקציבי

בעד ונגד

:: דוד מיכאלי

שלקיחת הלוואה היא הכרחית ומקרים אחרים שהיא אף מעשה נכון. דוגמה לסוג הראשון היא הוצאות מדינה בעת מלחמה כאשר הקופה ריקה, וכדי להציל את הקיום הפיזי עושה הממשלה פעולה שתפגע בחברה (ובמיוחד בשכבות החלשות, שתלותם בתקציב היא הגדולה ביותר) בשנים שיבואו. אין להאשים ממשלה הפועלת כך באטימות חברתית. כך פעלה ישראל למימון הרכבת האווירית מארה"ב בימים הקשים של מלחמת יום הכיפורים. דוגמא לסוג השני היא השקעות להנעת המשק בעת מיתון, כלומר שפוטנציאל הייצור במשק אינו מנוצל. כולנו גדלנו על הפלא של ה- new deal שהוציא את ארה"ב מהמיתון של שנות ה-30 של המאה הקודמת.

מובן ששתי ההצדקות אינן תקפות היום בישראל (וטוב שכך). הקופה מלאה, והמשק צומח בקצב מרשים. גם הפגיעות בצמיחה, בתיירות בעיקר אבל גם בהשקעות הזרות, נובעות מהתבססותה של ישראל בתודעה העולמית כמרכז לסכסוך אלים ומסוכן – כלומר, לא משהו שכסף נוסף יוכל לשנות.

אם לא די בכל האמור, נזכיר שהנחת הריבית הנוחה יחסית (בערך 5%) מתבססת במידה רבה על החיבוק האמריקאי ובעיקר על הערבויות. תסריט אפשרי הוא שארה"ב, בעלת גירעונות הענק, תמאס בתמיכה הכלכלית לישראל (ובניגוד לעמדה פופולרית, הערבויות לישראל הן בהחלט הוצאה אמיתית מתקציב ממשלת ארה"ב). או, נשלם ריבית ריאלית, גבוהה הרבה יותר, והריבית הגבוהה יותר תחול, מעשה שטן, על מלוא חובינו (ולא רק על תוספת החוב האחרונה). התשלום השנתי של כל "התפנקות" יהיה אם כן גבוה משמעותית מ-250,000,000 ₪, שציינו קודם לכן. וכל זאת בתקווה שלא יתרחש הגרוע מכל, ותגיע השעה שבה לא יימצאו מלווים בארץ ובעולם גם ברביות גבוהות יותר (כן, גם מדינות פושטות רגל לפעמים). זהו אסון נורא, שיפגע בצורה האנושה ביותר בשכבות החלשות. לכן, אני דווקא התאכזבתי מהבחירה של הממשלה המתהדרת בתואר ממשלה חברתית.

בגיליון 27 של חברה (ספטמבר 2006) שיבח מאמר המערכת את הממשלה על השימוש שעשתה בהגדלת הגירעון למימון הוצאות המלחמה האחרונה. דעה זו רווחת לאחרונה בשיח התופס עצמו חברתי. מגישי תוכניות ברדיו ובטלביזיה, ובעיקר האורחים המוזמנים על ה"טיקט" החברתי מציעים את תרופת הקסמים למציאת מקורות לצרכים החברתיים וכדי להוכיח שהם אינם מנותקים מהמציאות (דהיינו: הכלכלה) הם מוסיפים: אפילו השווקים אותנו שיקבלו בהבנה הגדלת הגירעון למימון הוצאות המלחמה. והשומע כבר מדמיין לעצמו את הממשלה כילד המחשב לעשות דבר קונדס מתוך ציפייה להבנה מצד מנהל בית הספר.

ובכן, הדברים אינם פשוטים כל כך. גירעון הוא כמובן הלוואה. עד להחזר ההלוואה הלווה משלם כל שנה "רק" את הריבית שהיא בערך 5% מסכום ההלוואה. כל זאת בהנחה שנחזיר את החוב הנוסף (הגדלת הגרעון) בעוד כמאה שנה (הנחה אופטימית בהתחשב בכמות הלוואות העבר האדירות של הממשלה שעד כה לא נמצאה כל הזדמנות להתחיל ולהחזיר אותן). אם מדברים על 5 מיליארד שקל שכמה "חברתיים" מפצירים בממשלה לקחת, הרי מדובר בצמצום תקציב המדינה ב-250,000,000 ₪ מדי שנה, כבר מהשנה הבאה.

בואו נזכר למה משמש תקציב המדינה: תשלומי העברה, חינוך, בריאות, החזקת השירות הציבורי וגמלאו, ובטחון. אה כן, כל הדין בגירעון כפתרון החל מתוך ההנחה שבתקציב אי אפשר לקצץ (הייתכן שהחברתיים זנחו את הקריאה לעשיית סדר עמוק בתקציב הביטחון רק משום שעמיר פרץ הוא שר הביטחון? חשדן שכמוני). כלומר, כל אלה שאינם מוכנים לוותר על אי אילו הוצאות השנה מוכנים לוותר על אותן הוצאות בשנה הבאה, ובניגוד לשיר – אין הכוונה כאן לדימוי המציין עתיד רחוק, אלא לשנה הבאה ממש. האומנם אין הצדקה לגירעון? בוודאי שיש מקרים

מגישי תוכניות ברדיו ובטלביזיה, ובעיקר האורחים המוזמנים על ה"טיקט" החברתי מציעים את תרופת הקסמים למציאת מקורות לצרכים החברתיים... והשומע כבר מדמיין לעצמו את הממשלה כילד המחשב לעשות דבר קונדס מתוך ציפייה להבנה מצד מנהל בית הספר.

כלומר, כל אלה שאינם מוכנים לוותר על אי אילו הוצאות השנה מוכנים לוותר על אותן הוצאות בשנה הבאה, ובניגוד לשיר – אין הכוונה כאן לדימוי המציין עתיד רחוק, אלא לשנה הבאה ממש.

